

Risicovol
(ped-)agogisch
handelen binnen
Ter Engelen

Voorwoord

De hierna volgende tekst kadert in het verbeterproject “aansprakelijkheid” dat in de loop van 2007 werd opgestart.

In dit kader werden visieteksten uitgewerkt betreffende mobiliteit, slik- en verslikproblemen en beroepsgeheim.

Een visie op “risicovol pedagogisch handelen binnen Ter Engelen” mocht niet ontbreken in het geheel.

Deze tekst vertrekt vanuit een analyse van wat verantwoord handelen precies inhoudt. Hierbij wordt het proces geschetst van zien – nadenken – handelen en evalueren.

Daarna worden handvatten aangereikt voor verantwoord handelen.

Tenslotte besteden we bijzondere aandacht aan het professioneel handelen in risicovolle situaties.

Bij het uitwerken van de visie hebben we ons in grote mate gebaseerd op de brochure van vzw Stijn die rond dit zelfde thema werd gemaakt.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Verantwoord handelen	5
2.1	Wat is verantwoord handelen?	5
2.2	Stap 1: zien	6
2.3	Stap 2: nadenken	7
2.3.1	Analyseer de situatie	7
2.3.2	Voorbeeld “nadenken”: analyse van de situatie:	8
2.3.3	Multidisciplinair overleg!	8
2.3.4	Verken de handelingsmogelijkheden	8
2.3.5	Maak een keuze	8
2.4	Stap 3: handelen	9
2.5	Stap 4: evalueren	9
3	Handvatten voor « verantwoord handelen »	10
3.1	Bestaande richtlijnen en afspraken	10
3.1.1	De visie van VZW Dienstencentrum Ter Engelen	10
3.1.2	De gedragscodes	10
3.1.3	Het handelingsplan	10
3.1.4	De doelgroep	11
3.1.5	De juridische richtlijnen	11
3.2	Je eigen professionele houding is een goede raadgever	11
3.3	Verantwoordelijkheid zo breed mogelijk dragen	11
3.3.1	De gebruiker	11
3.3.2	De familie	12
3.3.3	(Multidisciplinair) team	12
3.3.4	Directie	12
4	Professioneel handelen in risicovolle situaties	13
4.1	Zorgen voor een veilige omgeving	13
4.1.1	Algemene preventieve maatregelen	13
4.1.2	Maatregelen in functie van de gebruiker	13
4.2	Risico's verbonden aan “loslaten”, “ruimte geven”	13
4.3	Verantwoord omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen	14
5	Besluit	15
6	Leidraad bij ‘loslaten’, bij het nemen van verantwoorde risico’s	16

1 Inleiding

Het leven zit vol risico's. Elke dag nemen wij, bewust of onbewust, risico's. Wanneer gebruikers ¹niet of onvoldoende in staat zijn om zelf verantwoordelijk te zijn voor de eigen veiligheid, wordt dit door anderen overgenomen. In ons beroep zijn wij direct verantwoordelijk voor de veiligheid van de anderen die aan onze zorg werden toevertrouwd.

De kernopdracht van de hulpverlener bestaat erin de gebruiker zo goed mogelijk te begeleiden. Het is belangrijk dat wij hem dagdagelijks de ruimte geven om zichzelf optimaal te kunnen ontplooiën, de ruimte geven om zichzelf te zijn en hem ondersteunen, verzorgen en mogelijks beschermen waar nodig.

Voor ons betekent dit keuzes maken, risico's nemen, grenzen stellen, durven loslaten, kortom: durven handelen. Je kan niet "niet handelen". En handelen houdt risico's in. Maar hoever gaan we hierin? Wie stelt grenzen en op grond waarvan? Wat als je collega's en jij het eens zijn om iets lossier te laten, maar de ouders hebben bezwaar? En wat als het dan toch fout loopt.

Een heleboel vragen waar we met de regelmaat van de klok mee geconfronteerd worden. Het opnemen van een stukje verantwoordelijkheid voor de ander wordt steeds moeilijker. De omgeving van de gebruiker wordt steeds mondiger, kritischer, er kan klacht worden ingediend ...

Toch is het belangrijk om je niet te laten ontmoedigen en met dit alles aan de slag te gaan.

Gebruikers begeleiden is steeds meer een individueel gebeuren geworden. Elke gebruiker is anders. Elke situatie is anders. Geen twee begeleiders zijn of handelen identiek. Het is dan ook bijzonder moeilijk om vaste regels of tips te formuleren van "goed handelen" die voor iedereen gelden en die met zekerheid het "risicogehalte" doen dalen.

In het volgende proberen we toch een aantal "kapstukken" en tips mee te geven die je kunnen ondersteunen in de uitoefening van je job.

Deze tekst is met toestemming sterk geïnspireerd door een gelijkaardige tekst, opgemaakt binnen vzw Stijn. Met een werkgroep binnen VZW Dienstencentrum Ter Engelen hebben we getracht de tekst van Vzw Stijn te vertalen naar onze situatie.

¹ Wij verstaan onder 'gebruiker' het kind of de volwassene persoon met een verstandelijke beperking.

2 Verantwoord handelen

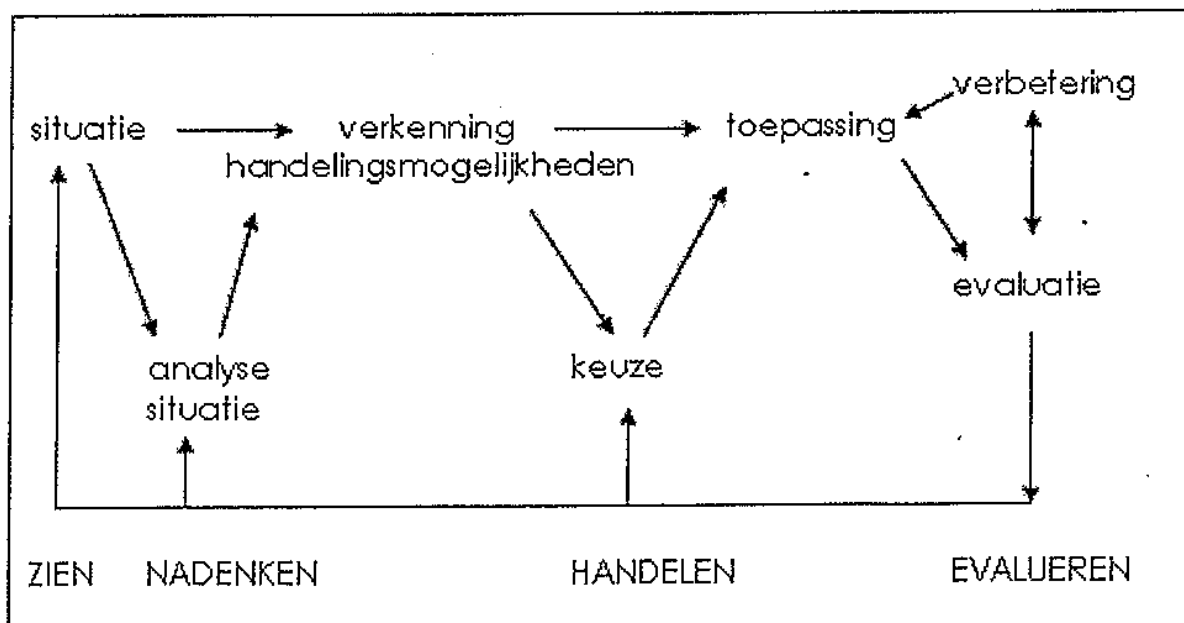
2.1 Wat is verantwoord handelen?

Inhouden van zorg, van handelen zijn sterk individueel; afhankelijk van de gebruiker, de situatie, ... dienen we namelijk anders te handelen. Daarom is het niet mogelijk om algemene tips of richtlijnen te geven over wat verantwoord handelen is en wat niet. Toch kunnen we een algemeen proces schetsen van verantwoord handelen, waarbinnen deze individuele verschillen mogelijk zijn; dit proces wordt in 2.1. geschetst. In 2.2 worden daarnaast handvatten voor verantwoord handelen gegeven.

Proces van verantwoord handelen:
Zien – nadenken – handelen - evalueren.

Door het volgen van dit proces kunnen we ons handelen controleren en evalueren (is het goed? Waar kan het anders, beter ?...). We gaan nadenken over ons handelen en trachten zo impulsief, ondoordacht en daardoor risicovol handelen te vermijden. Bij elke fase van dit proces dienen we andere stappen te zetten. We schetsen het verloop ervan in figuur 1 en geven hierbij wat meer uitleg.

Figuur 1*

De beroepsmatige opvoedingsgang. Uit: 'Opvoeden praktisch bekeken' van D. Timmers-Huigens (Bohn Stafleu Van Loghum), pag. 73

2.2 Stap 1: zien

We kijken naar een situatie zoals die zich op het moment voordoet, of zoals die zich regelmatig voordoet in de begeleiding van de gebruiker. De hulpverlener wordt ermee geconfronteerd: er is een probleem of men wil verandering. Het handelen van de hulpverlener heeft tot doel deze situatie te verbeteren.

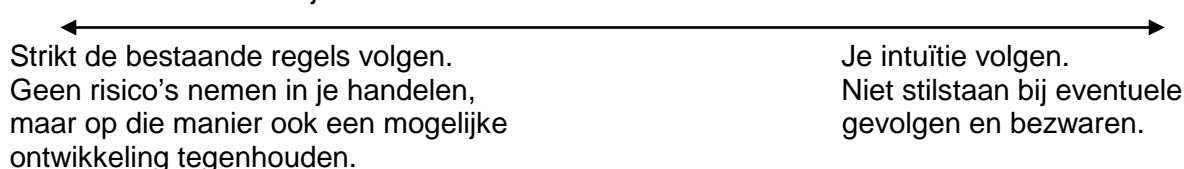
In het dagdagelijkse leven word je overstelpt met moeilijke situaties:

- Mag Marijke met haar vriend op de kamer, mag hij blijven slapen?
- Mag Kristof alleen de stad in met de fiets?
- Laten we Caroline naar huis gaan ook al weten we dat het er niet echt veilig is voor haar.

Deze en zoveel andere vragen duiken geregeld op.

We kunnen op verschillende manieren reageren op zulke situaties:

Twee uitersten hierin zijn:

Om je handelen “verantwoord” te maken en het niet te herleiden tot één van deze uitersten moet je de situatie heel goed **be-ZIEN**.

Zien is zoveel meer dan “gewoon kijken”. Het is gericht kijken en tegelijkertijd nadenken, interpreteren.

Goed observeren helpt om de situatie duidelijk **in** kaart te brengen. Concreet zal je als hulpverlener hier ook contact leggen, aandacht schenken, doelgericht luisteren, het probleem verder uitdiepen door vragen te stellen, niet ingaan op irrelevante informatie, non-verbale communicatie goed trachten te ontcijferen, Via deze acties tracht je te komen tot een goed “**beeld**” van de situatie.

2.3 Stap 2: nadenken

De volgende fase in het proces van “verantwoord handelen” is “nadenken”. In deze fase moeten we een aantal opeenvolgende dingen doen, namelijk:

- de situatie analyseren;
- de handelingsmogelijkheden verkennen;
- een keuze maken.

2.3.1 Analyseer de situatie

Zoek een antwoord op de vraag: “Wat is hier precies aan de hand?”.

In deze eerste stap dienen we de vraag/het probleem tot zijn concrete kern te herleiden. We trachten de volgende dingen te doen:

- achtergrondinformatie bij de vraag/het probleem te geven;
- de gevoelens die erbij horen onder woorden te brengen;
- concreet aan te geven waaraan gewerkt kan gaan worden;
- prioriteiten te stellen en irrelevante informatie weg te laten.

Om de concrete kern van de vraag/het probleem zo goed mogelijk weer te geven, dienen we rekening te houden met een aantal factoren:

- De begeleider:
Iedere begeleider heeft zijn eigen bril om te kijken naar wat rondom hem gebeurt. Afhankelijk van hoe groot, sterk, moe, prikkelbaar, perfectionistisch, geschoold, ... je zelf bent, krijgt wat je ziet een andere betekenis. Het effect van de eigen opvoeding, waarden en normen zijn hierbij niet te onderschatten.
- De situatie:
Elementen zoals tijd, drukte, aanwezigheid van andere gebruikers, ... kunnen ervoor zorgen dat eenzelfde gedrag meer of minder risicovol wordt.
- De materiële omgeving:
De ruimte, aanwezigheid van (breekbare) materialen, ... zijn factoren die we eveneens in rekening dienen te brengen.
- Het individu (de gebruiker):
Hierbij dienen we vooral te kijken naar:
 - vaardigheden, leermogelijkheden: wat kan iemand?
 - emotionele draagkracht: wat kan iemand aan?Doordat deze twee vaak niet in dezelfde mate aanwezig zijn (wat iemand kan, is vaak groter dan wat hij aankan) is het belangrijk om ondersteuning aan te bieden en zeker niet te forceren. Hoe die ondersteuning kan geboden worden, wordt verder beschreven.

!! Belangrijk bij dit alles is dat we geen belangrijke dingen over het hoofd zien.

2.3.2 Voorbeeld “nadenken”: analyse van de situatie:

We staan voor een dilemma ... en moeten nu beslissen. Het is druk. De andere gebruikers staan te wachten om mee te gaan wandelen en Vicky wil zo graag alleen thuis blijven (de situatie).

Ik twijfel nog steeds: enerzijds vind ik dat Vicky zoveel mogelijk zelf moet kunnen bepalen, maar als ik haar die ruimte geef, heb ik de situatie zelf niet meer onder controle, en wat als er iets gebeurt? Wie is dan verantwoordelijk?

Mijn collega vindt dat we haar de ruimte moeten geven. Zij denkt dat Vicky dit wel aankan, en we blijven toch niet lang weg (begeleider).

De leefgroep is voor Vicky vertrouwd terrein. Ze wil aan haar bureautje prenten uitknippen, een bezigheid die ze heel rustig uitvoert en waar ze erg van kan genieten. En we kunnen er van op aan dat ze hiermee bezig blijft tot we terug zijn (materiële omgeving).

Gevaarlijke materialen zijn er niet aanwezig.

Maar wat als de telefoon gaat? Wat als iemand aanbelt? We denken dat Vicky gerust even alleen kan blijven, het is voor haar zelfs een uitdaging. Maar hoe zal ze reageren als er iets onverwachts gebeurt? (individueel).

2.3.3 Multidisciplinair overleg!

Indien er tijd voor is, overleggen we met collega's om ieders kijk te inventariseren en tot een algemeen gedeeld beeld te komen. Indien er geen tijd is om vooraf te overleggen, blijft het toch belangrijk om nadien wat gebeurd is te evalueren. Het is belangrijk om de situatie goed te omschrijven in het dagboek.

We proberen niet om louter afspraken te maken, maar vooral te zoeken naar een leidraad, een kader waarbinnen wat we bekeken hebben een plaats krijgt, iets wat richting kan geven aan ons handelen. Verwacht dan ook niet van iedereen hetzelfde: iedereen heeft zijn eigen stijl, maakt zijn eigen inschatting van de situatie maar probeert wel vanuit hetzelfde gedeelde beeld dat van de andere gevormd werd te vertrekken. Soms is het verantwoord om je niet star aan afspraken vast te houden zolang dit ook op te volgen en bespreekbaar blijft.

2.3.4 Verken de handelingsmogelijkheden

Ga na hoe je zou kunnen reageren. Overweeg de verschillende mogelijkheden. Overweeg ook de mogelijke gevolgen van deze mogelijkheden.

2.3.5 Maak een keuze

Bepaal hoe je wilt handelen. De actie wordt hier voorbereid. Soms is een algemeen kader, een lijn uitzetten voldoende; soms kunnen concrete, duidelijke instructies nuttig zijn.

2.4 Stap 3: handelen

Na alles bekeken en overdacht te hebben, wordt er gehandeld. Je kan niet “niet handelen”; jouw gedrag heeft steeds invloed op de ander (“Hoe sta ik hier in deze situatie; welk effect heeft mijn gedrag?”). Ook het niet ingrijpen kan een bewuste keuze zijn.

Vaak is het zien - nadenken - handelen een kettingreactie, een spontane reflex. In andere gevallen is er wel tijd om het handelen vooraf te bespreken. Er kan dan overleg gepleegd worden met alle betrokkenen, indien mogelijk en gewenst in aanwezigheid van de gebruiker zelf of zijn familie, om zo een goede inschatting van de risico's te kunnen maken. Op die manier kunnen preventieve maatregelen genomen worden.

Het is ook goed om rekening te houden met de verschillen van de teamleden: niet iedereen kan en durft hetzelfde. Iemand forceren om iets uit te voeren waarbij hij zich onzeker voelt, houdt vaak nog meer risico 's in. Als je als begeleider onzeker bent, kan je iemand van de staf bellen (via gsm-permanentie).

Of jouw handelen effect zal hebben, is ook afhankelijk van jouw relatie met de gebruiker. Een zelfde handeling kan dus bij de ene lukken en bij de andere mislukken terwijl beiden toch hetzelfde doen.

2.5 Stap 4: evalueren

Gedurende het hulpverleningsproces wordt de aanpak of de afspraak geëvalueerd. We kijken naar het effect van de maatregel, gaan deze bijstellen of verfijnen, achtergronden uitdiepen, herhaling of verschuiving van het probleem voorkomen door in te gaan op dieper liggende oorzaken en daar een nieuw actieplan voor op te stellen.

3 Handvatten voor « verantwoord handelen »

Het proces van “verantwoord handelen” dat onder 2.1. beschreven werd, laat ons toe om systematisch te gaan handelen. Daarnaast reiken we hieronder enkele handvatten aan die je handelen kunnen ondersteunen.

3.1 Bestaande richtlijnen en afspraken

Deze richtlijnen en afspraken vind je terug in:

3.1.1 De visie van VZW Dienstencentrum Ter Engelen

Binnen Dienstencentrum Ter Engelen zijn er wel teksten die weergeven wat we willen bieden, welke benadering men nastreeft, welke methodiek men wel/niet wil volgen. Deze achtergrond kan de richting van je handelen mee bepalen en ondersteunen.

3.1.2 De gedragscodes

Daarnaast bestaan er binnen elke voorziening ook concrete afspraken zoals epilepsiecode, afspraken rond roken, drugsgebruik, ... Het is belangrijk deze te kennen omdat zij vaak grenzen aangeven van het “speelveld” van jouw handelen.

Opgelet! Deze codes zijn net zomin als andere gemaakte afspraken een statisch gegeven. De gebruiker reageert niet elke dag hetzelfde, bij nieuwe personeelsleden zijn misschien andere afspraken nodig, enz. We raden aan om deze codes regelmatig te bespreken met het volledige team en ook met de familie, vb. tijdens het overleg handelingsplan of zorgplan, en indien nodig de code verder aan te vullen.

3.1.3 Het handelingsplan

Dit bevat heel wat achtergrondinformatie, kaders en afspraken die je professioneel handelen ondersteunen. Ook risicovolle situaties, preventieve acties, vrijheidsbeperkende maatregelen, te nemen risico's en grenzen vind je hierin terug. Dit document wordt multidisciplinair opgesteld, bevat de consensus van het multidisciplinair team en van de familie (collectieve verantwoordelijkheid). Door dit geheel aan afspraken en richtlijnen wordt de individuele verantwoordelijkheid meer een gemeenschappelijke. Het is belangrijk deze informatie grondig door te nemen en ernaar te handelen. Zij zijn a.h.w. de “good practice”-richtlijnen voor je psychopedagogische begeleiding. Tenslotte zal je als begeleider een goede attitude of werkhouding leren aannemen die je helpen om professioneel te handelen.

3.1.4 De doelgroep

De doelgroep waarbinnen je werkt, bepaalt voor een groot deel je handelen. Bij de minderjarigen werk je meer binnen een opvoedingscontext terwijl dit bij volwassen personen minder is.

3.1.5 De juridische richtlijnen

In het geval van plaatsing van een minderjarige door de jeugdrechtbank gelden de voorschriften van de Jeugdrechter betreffende contacten met de familie en met derden. Bij volwassen personen die verlengd minderjarig verklaard zijn, mag de voogd beslissingen nemen over de persoon. Wanneer de voogd van mening verschilt met de gebruiker en/of de voorziening proberen we via het onderhandelingsmodel samen tot een oplossing te komen.

3.2 Je eigen professionele houding is een goede raadgever

Een goede professionele houding houdt onder meer in:

- bereid zijn kritisch naar eigen functioneren te kijken, vooral naar de intermenselijke kant. Ook durven aan collega's te zeggen waarom je de beslissing hebt genomen.
- mislukkingen kunnen aanvaarden en toch verder gaan;
- je kunnen inleven in de problematiek van een ander en gevoelig zijn voor de verwachtingen van anderen en daarbij kunnen en willen aansluiten;
- vaardigheden aankweken of hebben in het over zich heen laten komen van negatieve gevoelens en reacties van gebruiker;
- jezelf kunnen corrigeren op reacties die voortkomen uit te grote vermoeidheid, eigen stemming, enz. Die reacties kunnen o.a. zijn: teveel praten, niet goed luisteren, te veel theorieën aandragen, geen hulp bieden, autoritair worden of zelfs verlamd raken;
- er kunnen zijn voor de gebruiker, ook in moeilijke omstandigheden, hem/haar kunnen accepteren in zijn/haar zijn;
- moed hebben om het opnieuw te proberen;
- ook als je het risico niet neemt, is het belangrijk dit toe te lichten aan de gebruiker.

3.3 Verantwoordelijkheid zo breed mogelijk dragen

Wanneer je geconfronteerd wordt met nieuwe situaties, bescherm dan jezelf door de verantwoordelijkheid zo breed mogelijk te laten dragen want je kan hierover worden bevraagd. Probeer in nieuwe situaties zo veel mogelijk mensen te betrekken bij het oplossen van "problemen" en ze zo te laten delen in de verantwoordelijkheid. Personen die mede-verantwoordelijken kunnen worden:

3.3.1 De gebruiker

In eerste instantie kan je de gebruiker zelf betrekken bij het nemen van beslissingen. Deze kan meedenken en meebeslissen.

3.3.2 *De familie*

Hebben we te maken met minderjarigen of personen met een statuut van verlengde minderjarigheid, dan is er samenspraak vereist met de familie. Daar waar deze persoon om diverse redenen (mentale mogelijkheden, emotionele aspect, ...) deze verantwoordelijkheid niet, nog niet of niet volledig kan opnemen, is het aan de begeleider om, in samenspraak met de familie, zijn verantwoordelijkheid hierin op te nemen. Bij onenigheid proberen we tot een consensus te komen. Hierbij stellen we het belang van de gebruiker centraal en streven we ernaar tegemoet te komen aan de reële wensen van de volwassen gebruiker.

Indien knelpunten zich aandienen, ga in overleg met de gebruiker én zijn ouders of familie.

Tips bij dit overleg zijn:

- geef de gebruiker en zijn familie voldoende tijd om nieuwe stappen te zetten, zeker als dit risico's inhoudt;
- tracht het resultaat van het overleg, en meer concreet de gemaakte afspraken op papier te zetten en te laten ondertekenen door de betrokken partijen, indien mogelijk inclusief de gebruiker zelf. Ondertekening kan gebeuren ter kennisname en/of akkoordverklaring.

Indien er geen consensus wordt bereikt tussen gebruiker en zijn familie dan moet er toch een standpunt worden ingenomen. Een breed gedragen verantwoordelijkheid wordt dan zeer belangrijk.

3.3.3 *(Multidisciplinair) team*

Indien de begeleider oordeelt dat standpunten, te ondernemen acties e.d. zijn verantwoordelijkheid te boven gaan, dan wordt verantwoordelijkheid gedeeld met zijn team, indien nodig aangevuld met de groepschef en/of de pedagoog/psycholoog. In dat laatste geval wordt de gebruiker hiervan - indien mogelijk - op de hoogte gesteld. Wie verantwoordelijkheid opneemt, kan hierover bevraagd worden.

3.3.4 *Directie*

Vraag standpuntbepaling vanwege uw directie.

Bij kwesties met enig risico: meld deze aan het beleid.

Vraag een kader en standpunt vanwege het beleid.

Bijvoorbeeld standpunt t.a.v. inschakeling van stagiairs; drugsbeleid; visie omtrent seksualiteit; ...

4 Professioneel handelen in risicovolle situaties

4.1 Zorgen voor een veilige omgeving

Soms is het heel duidelijk wat veilig is en wat niet. Bij sommige voorwerpen of situaties gaat meteen de rode lamp branden, maar in andere gevallen is het veel moeilijker om de risico's te onderkennen. Als we het heel ver doortrekken is in principe alles een mogelijk gevaar.

Zo kan bijvoorbeeld ieder voorwerp dat in de verkeerde handen terecht komt of voor iets wordt gebruikt waartoe het helemaal niet bestemd is, voor problemen zorgen.

Zover willen we zelf niet gaan!

Ook hier is het weer belangrijk om goed te zien, na te denken en dan te handelen.

4.1.1 Algemene preventieve maatregelen

De personen waar wij mee werken kunnen vaak zelf de gevolgen van hun gedrag niet inschatten en handelen vaak impulsief of ongeremd. Willen wij hen toch voldoende ruimte geven zonder voortdurend overbeschermend of corrigerend te moeten optreden, dan is het belangrijk om preventief maatregelen te nemen.

Gelukkig staan wij hier niet alleen voor. Iedereen die in meer of mindere mate bij de zorg betrokken is, draagt hierin zijn deeltje van de verantwoordelijkheid. Zo zijn er instanties die zich bekommeren om de brandveiligheid, het herstellen van technische defecten, het opvolgen van medische zorgen, hygiëne, controle op de aanwezigheid van giftige stoffen, ...

Belangrijk is dat al deze deeltjes van verantwoordelijkheid één geheel gaan vormen en dat kan alleen maar via een goede communicatie. Als begeleiders hebben wij de verantwoordelijkheid om mee over de veiligheid te waken en de juiste informatie aan de juiste personen door te geven (doorgeven van medicatiefouten, melden van defecten, ...).

4.1.2 Maatregelen in functie van de gebruiker

Het is tevens belangrijk om naast algemene maatregelen, ook maatregelen in functie van de gebruiker te nemen. Het overleg rond het handelingsplan is een ideaal moment om hier even bij stil te staan:

- Is de omgeving veilig genoeg voor de gebruiker?
- Is de omgeving aangepast aan zijn gedrag?

4.2 Risico's verbonden aan "loslaten", "ruimte geven"

Iedereen heeft probeerruimte nodig!

Om te kunnen leren en ontwikkelen heeft iedereen probeerruimte nodig. Die ruimte mag niet te groot en niet te klein zijn. Bij teveel ruimte bestaat het risico dat de mogelijkheden van de gebruiker worden overschat. Bij te weinig ruimte is er mogelijk onvoldoende uitdaging.

De vraag naar ruimte kadert niet altijd binnen leren en ontwikkelen. De gebruiker kan ook ruimte nodig hebben om een activiteit te mogen doen waar hij/zij plezier aan beleeft, te genieten van het zelfstandig iets kunnen doen, eens alleen te kunnen thuis blijven, ...

Als begeleider proberen we zoveel mogelijk de wens van de gebruiker te volgen. Toch gaan we niet zomaar in op al zijn vragen en laten we hem/haar niet zomaar “los”.

Hoe je hierbij best te werk gaat, wordt weergegeven in de fiche “Leidraad bij loslaten”.

4.3 Verantwoord omgaan met vrijheidsbeperkende maatregelen

Bij agressie van een gebruiker moet de begeleider op de eerste plaats denken aan de veiligheid. Als het enigszins mogelijk is, dient de beveiliging zo min mogelijk in strijd te zijn met de aanpak die in het handlingsplan van de gebruiker omschreven staat. De situatie moet echter beheersbaar blijven en het moet voor de andere gebruikers en de personeelsleden ook leefbaar blijven.

Veiligheidsmaatregelen zijn doorgaans van korte duur. Van zodra de gevaarsituatie geweken is, dient men de maatregel op te schorten.

- Soorten vrijheidsbeperkende maatregelen:
 - zelfverdedigings- en PTV-technieken;
 - straffen: zie protocol sociale vrijheidsbeperking en beperking van de vrije tijd binnen de volwassenenwerking;
 - bepaalde vormen van psychofarmaca: zie protocol psychofarmaca binnen de volwassenenwerking;
 - afzondering: zie gedragscode voor afzondering bij kinderen en Protocol voor het gebruik van de afzonderingsruimte SI-NSCH en protocol ruimtelijke vrijheidsbeperkende middelen: afzondering binnen de volwassenenwerking;
 - gebruik van fixatiematerialen: zie protocol ruimtelijke vrijheidsbeperkende middelen: fixatie binnen de volwassenenwerking en visietekst “vrijheidsbeperkende maatregelen semi-internaat niet-schoolgaanden en Protocol fixatie SI-NSCH.

5 Besluit

Als begeleider kan je niet “niet handelen”. En handelen is nooit zonder risico's. Een professionele houding veronderstelt dat je rekening houdt met aandachtspunten en mogelijke risico's. Deze risico's en de veelheid van tips en aandachtspunten die je meekrijgt, mogen je handelen niet blokkeren of belemmeren. Dit draagt bij tot je deskundigheid.

Voor onze gebruikers is het uiterst belangrijk dat hun begeleiders enthousiast, vakkundig en invoelend met hen omgaan ...
Samen met hen op weg gaan, kansen bieden en verantwoorde risico's durven en blijven nemen, blijft de boodschap!

6 Leidraad bij 'loslaten', bij het nemen van verantwoorde risico's

David wil met de fiets naar de stad ...

Wies vraagt of ze 's avonds alleen naar het praatcafé mag gaan ...

Ronny vraagt naar donkerblauw ondergoed i.p.v. het gebruikelijke wit

Jeanine drinkt 's avonds graag een glaasje wijn

Edith wil, ondanks haar evenwichtsproblemen, toch zelfstandig in de kelder iets gaan halen

....

Suzy wil alleen gaan wonen

Gebruikers stellen ons vragen. Kleine en grote vragen.

We willen deze vragen au serieus nemen. Maar wat kan en wat niet?

Dit schema wil een hulp zijn om beslissingen te nemen.

1) Wat is de vraag/de situatie waarover je moet beslissen?

Omschrijf concreet!

2) Bekijk de vraag door de ogen van de gebruiker: bespreek dit zo mogelijk met de gebruiker!!

- Welke behoefte(n) zit(ten) erachter?
Interpreteer de vraag niet te oppervlakkig. Diep ze voldoende uit. Misschien zit er achter de oorspronkelijke vraag een andere, diepere vraag?
- Welk belang hecht de gebruiker eraan?
- Welke gevoelens kan de nieuwe situatie voor de gebruiker meebrengen? (denk ook aan angstgevoelens, eenzaamheidsgevoelens,... die door de situatie kunnen ontstaan). Schat zijn emotionele capaciteit in. Wat kan hij/zij aan?

3) Wat zijn de mogelijkheden van de gast in verband met de vraag of de situatie?

En wat zijn zijn of haar **beperkingen** hierbij?

Geloof in de mogelijkheden, maar wees niet blind voor de beperkingen!

4) Welke risico's zijn verbonden aan de situatie?

Welke (groei)**mogelijkheden** biedt de situatie?

5) Welke ondersteuning heeft de gebruiker nodig om de situatie aan te kunnen?

Hier dien je je rol als begeleider en ondersteuner maximaal op te nemen. Je dient heel individueel te bekijken waar je ruimte voor kunt geven en waar je eventueel nog ondersteuning moet bieden. Door creatief te zoeken naar oplossingen voor beperkingen is heel wat mogelijk.

Ondersteuning kan mogelijks bestaan uit:

- materiële aanpassing van de situatie;
- inschakeling van derden;
- stap voor stap opbouwen;
- zekerheden inbouwen ;
-

6) Neem je besluit:

- Na de voorgaande analyse heb je ingeschat dat je een verantwoord antwoord op de vraag kan geven: je kan dan onmiddellijk op de vraag antwoorden.
- Indien niet, bekijk dan wie moet betrokken worden bij deze beslissing.
 - Bespreek met collega's
 - Bespreek eventueel met familie:
 - ✓ Wat is hun standpunt?
 - ✓ Kennen we hun standpunt?
 - ✓ Is een gelijkaardige situatie ooit met hen besproken?
 - ✓ Is er een tegenstelling tussen hun standpunt en dat van de gebruiker?
 - Zijn er handelingsplannen, visieteksten die deze beslissing mee kunnen kaderen?
 - Probeer eventueel uit op beperkte schaal.
- Waar is de beslissing terug te vinden? Hoe wordt er geregistreerd?
- Wanneer je niet op de vraag kan ingaan: zoek naar alternatieven om toch aan de onderliggende behoefte van de gebruiker tegemoet te komen!
Motiveer je beslissing naar de gebruiker toe!

7) Toepassing:

- De situatie concretiseren en duiden voor en met de gast.
- Afspreken hoe de ondersteuning/begeleiding zal gebeuren, hoe deze zal afgebouwd worden.
- Afspreken van de actie: wie doet wat wanneer.

8) Opvolging en evaluatie

- Op welke wijze wordt de situatie opgevolgd?
- Wie volgt de situatie op?
- Wanneer en hoe zal de situatie worden geëvalueerd?